

Sygn. akt I PK 384/03

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lutego 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Józef Iwulski

Protokolant Wanda Cabaj

w sprawie z powództwa H. G.

przeciwko Polskim Kolejom Państwowym Spółce Akcyjnej Zakładowi Infrastruktury Kolejowej w G.

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 5 lutego 2004 r.,

kasacji powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. - Ośrodka Zamiejscowego w R.

z dnia 27 marca 2003 r., sygn. akt IX Pa .../03,

oddala kasację.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w R. wyrokiem z dnia 12 grudnia 2002 r. oddalił powództwo H. G. przeciwko Polskim Kolejom Państwowym S.A. Zakładowi Infrastruktury Kolejowej w G. o odszkodowanie w wysokości 10.464 zł wraz z odsetkami przewidziane § 6 Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników PKP.

Sąd Rejonowy ustalił, że H. G. była zatrudniona u pozwanego od 2 stycznia 1980 r. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. Stosunek pracy został rozwiązany z dniem 15 grudnia 2000 r. za porozumieniem stron na wniosek pracownicy z dnia 6 grudnia 2000 r. w trybie art. 10 i art. 11 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (Dz.U. z 1990 r. Nr 4 poz.90 ze zm.). Powódka otrzymała jednorazową odprawę pieniężną w wysokości 20.000zł z art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (Dz.U. Nr 84 poz. 948 ze zm.).

Sąd ustalił również, że u pozwanego od 1 marca 1999 r. obowiązuje Ponadzakładowy Układ Zbiorowy Pracy dla pracowników PKP, którego § 6 przewiduje, że jeżeli rozwiązanie stosunku pracy zawartego na czas nieokreślony następuje z przyczyn leżących po stronie pracodawcy określonych w art. 36¹ KP a strony ustalają wcześniejszy niż jeden miesiąc okres wypowiedzenia, to pracownikowi przysługuje odszkodowanie w wysokości 6 miesięcznego wynagrodzenia liczonego jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy. Powódka spełniała powyższe wymagania, zaś pozwany odmówił wypłaty odszkodowania z uwagi na treść art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe”.

Sąd Rejonowy stanął na stanowisku, że z treści § 6 Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy nie wynika, jak sugerował pozwany, iż odszkodowanie przysługuje wyłącznie w przypadku rozwiązania umowy o pracę za

wypowiedzeniem przez pracodawcę, jednakże dla oceny zasadności roszczenia powódki decydujące znaczenie ma przepis art. 50 ust.3 w zw. z art. 48 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP. Zgodnie z art. 50 ust. 3 tej ustawy pracownikom o których mowa w art. 48 ustawy nie przysługuje odprawa pieniężna określona w art. 8 ust.1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. ani żadne inne świadczenie z tytułu rozwiązania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Zdaniem Sądu Rejonowego „inne świadczenia” o których mowa w art. 50 ust. 3 ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji Przedsiębiorstwa Państwowego PKP dotyczą też świadczeń wynikających z obowiązującego u pozwanego Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy, a w szczególności § 6 tego układu.

Powódka zaskarżyła wyrok apelacją którą Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. – Ośrodek Zamiejscowy w R. wyrokiem z dnia 27 marca 2003 r. oddalił.

Sąd ten uznał, że ustalony przez Sąd pierwszej instancji stan faktyczny jest bezsporny, zaś rozwiązanie z powódką stosunku pracy było związane wyłącznie z trwającą restrukturyzacją przedsiębiorstwa PKP i koniecznością zmniejszenia zatrudnienia. Zdaniem Sądu drugiej instancji uprawnienia pracowników PKP, z którymi rozwiązano stosunek pracy z przyczyn leżących po stronie pracodawcy w związku z restrukturyzacją zostały uregulowane szczegółowo i niewątpliwie korzystniej dla powódki ustawą z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP, zaś odprawa pieniężna w wysokości 20 000 zł zgodnie z art. 50 ust. 3 tej ustawy zaspokaja „wszystkie uprawnienia związane z rozwiązaniem stosunku pracy w związku z restrukturyzacją przedsiębiorstwa”. Sąd stanął na stanowisku, że w odniesieniu do powódki korzystniejszym rozwiązaniem było zastosowanie przepisów ustawy niż postanowień układu zbiorowego, po rozważeniu tej kwestii w świetle art. 9 § 2 k.p. zgodnie z którym postanowienia układów zbiorowych pracy i porozumień zbiorowych oraz regulaminów i statutów nie mogą być mniej korzystne dla pracowników niż przepisy Kodeksu pracy oraz innych ustaw i aktów wykonawczych.

Powódka wniosła kasację od powyższego wyroku podnosząc zarzuty naruszenia prawa materialnego - art. 9 § 2 i 18 § 1 i 2 k.p. oraz art. 42 w zw. z art. 241¹³ k.p., a także art. 50 ust.3 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” i § 6 Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy poprzez ich błędną interpretację a w konsekwencji przyjęcie, że odszkodowanie powódce nie przysługuje.

Powódka podnosiła w kasacji, iż spełnia wszystkie wymogi określone w § 6 Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników PKP, od których uzależniona jest wypłata odszkodowania, co jako fakt bezsporny, znalazło potwierdzenie w ustaleniach poczynionych przez sądy pierwszej i drugiej instancji. Powódka twierdziła, że wejście w życie ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP nie ma wpływu na uprawnienia przysługujące jej na podstawie przepisów układu zbiorowego, gdyż żaden przepis prawa nie może w sposób automatyczny zmienić na niekorzyść pracownika jego warunków pracy i płacy, gdyż treść umownego stosunku pracy kształtowana jest nie tylko przez umowę o pracę, ale także i inne źródła prawa pracy, także m.in. układy zbiorowe, zaś Ponadzakładowy Układ Zbiorowy Pracy precyzował warunki umowy o pracę powódki w zakresie spornego odszkodowania.

Powódka twierdziła także, iż przepis art. 50 ust.3 ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP mógłby mieć zastosowanie jedynie w wypadku, gdyby pozwany wypowiedział jej, w trybie art. 42 KP, dotychczasowe warunki wynikające z Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy w części dotyczącej przysługującego odszkodowania a skoro wypowiedzenie takie nie nastąpiło to art. 50 ust.3 ustawy nie może mieć zastosowania w sprawie, Przyjęcie przeciwnego stanowiska stanowiłoby naruszenie art. 18 KP. Zdaniem powódki świadczenie o którym mowa w § 6 Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dotyczy innego zakresu unormowania niż świadczenie wymienione w art. 50 ust.3 ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP, gdyż chodzi w nim o nadzwyczajne skrócenie terminu rozwiązania umowy o pracę do terminu jeszcze krótszego od minimalnego przewidzianego w art. 36¹ k.p.. W związku z tym odszkodowanie na podstawie § 6

Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy przysługuje jedynie w przypadku nadzwyczajnego skrócenia terminu rozwiązania stosunku pracy, co jest głównym warunkiem dla wypłaty odszkodowania zaś istnienie przyczyn leżących po stronie pracodawcy określonych w art. 36¹ k.p. to jedynie warunek dopełniający. Stąd odszkodowanie na podstawie §6 Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy nie wynika bezpośrednio z faktu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, o których mowa w art. 50 ust.3 ustawy.

Podnosiła, że „odszkodowania” z art. 48 ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP oraz z § 6 Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy mają różny charakter i nie wynikają z tego samego zdarzenia i tytułu prawnego. Powołując w tym zakresie uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 1990 r. III PZP 22/90 twierdziła, że dodatkowe świadczenia z ustawy nie mogą stanowić ograniczenia dla otrzymania odszkodowania z układu zbiorowego.

Ponadto twierdziła, iż zgodnie z art. 9 § 1 k.p. przepisy ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji Przedsiębiorstwa Państwowego PKP mają tę samą rangę co Ponadzakładowy Układ Zbiorowy Pracy, przez co, zdaniem skarżącej, należy przyjąć, iż o ile postanowienia układu zbiorowego stały się treścią umowy o pracę, to nie mogą zostać automatycznie zmienione przepisami późniejszej ustawy a ze sformułowania art. 9 § 2 k.p. wywieść należy *a contrario* tezę, iż postanowienia układów zbiorowych pracy mogą zawierać korzystniejsze dla pracowników postanowienia niż przepisy Kodeksu pracy oraz innych ustaw i aktów wykonawczych.

Kasacja zawiera wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie apelacji powódki i zasądzenie od pozwanego kosztów procesu ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi drugiej instancji, przy uwzględnieniu kosztów dotychczasowego postępowania.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kasacja nie ma usprawiedliwionych podstaw. W rozpoznawanej sprawie sporny problem dotyczył wykładni art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (Dz. U. Nr 84, poz. 948 ze zm.) oraz wzajemnego stosunku tej ustawy i Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” z dnia 4 stycznia 1999 r. Zarzut naruszenia art. 18 § 1 i § 2 Kodeksu pracy nie jest zrozumiały. W przepisach tych jest mowa o relacjach między postanowieniami umów o pracę i innych aktów, na których podstawie powstaje stosunek pracy a przepisami prawa pracy. Ta problematyka nie występowała w rozpoznawanej sprawie. Nie było potrzeby dokonywania oceny postanowień umowy o pracę powódki w świetle przepisów prawa pracy. Spór dotyczył wyłącznie wykładni przepisów prawa pracy. Kluczowe znaczenie miała w nim wykładnia art. 50 ust. 3 ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji PKP, a zwłaszcza użytego w nim określenia „inne świadczenie z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy”. W tej kwestii Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym tę sprawę podzielił pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2003 r. (III PZP 4/03, OSNP 2003, nr 20, poz. 482), zgodnie z którym odszkodowanie przewidziane w § 6 Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” z dnia 4 stycznia 1999 r. jest innym świadczeniem z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy w rozumieniu art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe”. W ustawie tej, między innymi, przewidziane zostało prawo pracowników do otrzymania odprawy w kwocie 20000 zł lub 30000 zł (w zależności od stopy bezrobocia w jego miejscu zamieszkania), spełniających, tak jak powódka, określone w ustawie warunki. Pracownikom tym nie przysługiwała jednakże odprawa z art. 8 ust. 1 ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy ani żadne inne świadczenie z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Dochodzone przez powódkę odszkodowanie przewidziane zostało w § 6 Ponadzakładowego

Układu Zbiorowego Pracy. Należy się ono pracownikowi, wówczas, gdy rozwiązanie z nim stosunku pracy (zawartego na czas nieokreślony) następuje z przyczyn leżących po stronie pracodawcy, określonych w art. 36¹ Kodeksu pracy, a strony stosunku pracy ustalą wcześniejszy niż jeden miesiąc termin rozwiązania stosunku pracy. Wysokość odszkodowania równa jest sześciomiesięcznemu wynagrodzeniu obliczonemu jak za urlop wypoczynkowy. Powódka w kasacji broni tezy, że odprawa z ustawy i odszkodowanie z układu zbiorowego mają różny charakter i wynikają z odmiennych tytułów. Nie jest to teza możliwa do zaakceptowania. Świadczenie z układu zbiorowego określone w jego § 6 nie stanowi rekompensaty za skrócenie okresu wypowiedzenia, chociaż skrócenie jest jednym z warunków jego wypłaty. Jest to szczególne świadczenie należne pracownikowi w razie rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy, a zgoda na wcześniejsze rozwiązanie stosunku pracy jest tylko jedną z przesłanek jego nabycia. Hipoteza przepisu art. 50 ust. 3 ustawy o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji PKP obejmuje wszelkie świadczenia należne z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy, a taki tytuł ma sporne odszkodowanie należne tylko wówczas, gdy z tych przyczyn dochodzi do rozwiązania. Nie ma znaczenia okoliczność, że do jego wypłaty konieczne jest spełnienie innych jeszcze przesłanek, w tym skrócenie okresu wypowiedzenia. Ustawa (w analizowanej części) adresowana jest do tego samego kręgu podmiotów, co ponadzakładowy układ zbiorowy pracy. Przewidziane zostały w niej szczególne uprawnienia i świadczenia, znacznie bardziej korzystne niż należne powszechnie. W tych okolicznościach nie może budzić wątpliwości sens wyłączenia z art. 50 ust. 3. Wysoka odprawa wyczerpuje wszelkie roszczenia pieniężne wynikające z rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy kolejowego. Pracownicy PKP objęci postanowieniami układu zbiorowego nie zostali pozbawieni prawa do odszkodowania przez omawiany przepis art. 50 ust. 3 ustawy. Nie było zatem potrzeby wypowiedzania im warunków płacy (art. 42 k.p.) Sporne odszkodowanie nadal (po wejściu w życie ustawy) należy się, tyle że nie w zbiegu z odprawą. Przepis art. 9 § 2 Kodeksu pracy rozwiązuje ten problem na zasadzie korzystności, to znaczy, że pracownikowi kolejowemu spełniającemu warunki do otrzymania zarówno odprawy z ustawy, jak i

odszkodowania z układu zbiorowego pracy przysługuje jedno z tych świadczeń, to, które jest bardziej korzystne. W przypadku powódki jest to odprawa, gdyż jest to świadczenie w wyższej wysokości. Wbrew twierdzeniom kasacji przepis art. 9 k.p. nie został naruszony. Sąd Najwyższy podzielił w pełni analogiczne poglądy wyrażone w wyrokach z dnia 10 października 2003 r. (I PK 313/02) i z dnia 19 listopada 2003 r. (I PK 480/02), dotąd nie publikowanych.

Z tych przyczyn kasacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 393¹² k.p.c.